

Výhody záhona Rozuma

V Kapitole 13 sa dozviete:

- Záhon Rozuma za bežných okolností netreba polievať, pri veľkom suchu ho stačí polievať minimálne **4**
- Netreba ho prihnojovať, a to ani kompostom **7**
- Produkuje vermikompost a distribuuje ho priamo ku koreňom rastlín **9**
- Rastliny sú chránené proti množstvu škodcov a chorôb prostredníctvom baktérií, húb a hmyzu, ktoré v ňom žijú. **11**
- Pôda v záhone je natoľko agregovaná, že aj z ťažkej ílovitej pôdy sa stáva sypká **12**
- Je vhodná na pestovanie plodín, ktoré prinášajú zdravie ľudskému organizmu **13**
- Záhon nie je náročný na starostlivosť, dokonca je vhodný aj pre víkendových chalupárov **15**
- Bioodpad zo záhrady a domácnosti pohltí výživový žľab záhona **17**
- Úrodu zo záhona možno získať hneď v prvom roku, a to aj na zanedbaných pozemkoch **18**
- Záhon Rozuma lepšie využíva biopreparáty, než iné typy záhonov **20**

Nepolievať kým to nie je nutné

Celý jar a začiatok leta som na polievanie záhonov neminul ani kvapku vody, ak pravda nerátam zálievku pri sadení a sejbe. Záhon produkoval vodu spoľahlivo. Môj známy, ktorý má záhradu neďaleko, sa prišiel pozrieť na naše záhony.

„V záhrade mám púšť,“ postážoval sa.

Podišli sme k najbližšiemu záhonu, odhrnul som prikrývku z trávy, vsunul ruku do výživového žlabu a vytiahol odtiaľ za hrst zeme.

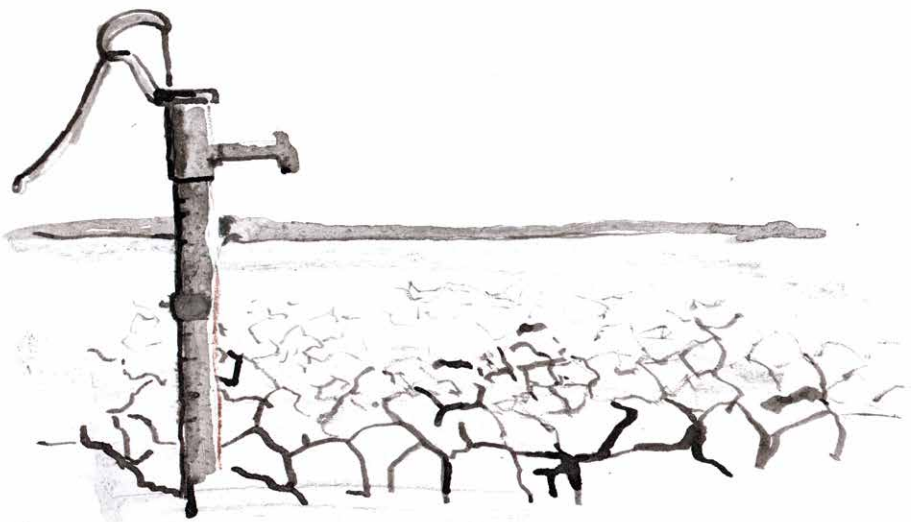
„Pozri, aká je vlhká,“ ukázal som mu ju.

Chvíľu neveriacky pozeral, potom sa zohol a vsunul ruku do záhona tiež.

„Tá nie je vlhká, tá je mokrá,“ povedal s údivom.

S letom prišli dlhotrvajúce suchá.

Ráno pri obvyklej šálke kávy v záhrade som vždy narazil na suchú trávu. Nebola rosa. Rozdiely teplôt neumožňovali, aby kondenzovala vzdušná vlhkosť. Záhony v takých podmienkach potiahli ešte týždeň, a potom začali trpieť tiež. Na polievanie sme boli pripravení, predošlý majiteľ prerobil po zavedení kanalizácie bývalú žumpu na nádrž na dažďovú vodu. Časť vody minula Katka, svoj úsek klasickej záhrady polievala každý večer, no zostávalo jej dosť aj na naše permakultúrne záhony. Smutný, že sucho záhon nevydržal, som sa chopil vedra, krhly a začal polievať. Večer som na internete narazil na správu s nasledovným titulkom: Sucho je extrémne, jedno z najhorších za 140 rokov. Hoci si záhon vyžiadal zálievku, lebo teplá dosahovali 36 - 38 °C v tieni, predsa len to vyzeralo trochu inak ako s bežnými záhonmi. Stačí polievať výživový žlab. Rastliny majú korene priamo pod ním. Dával som dávku jedno 10-litrové vedro alebo krhlu na 1 m záhona. Vrstva mulču udržala vlahu 2-3 dni. V najhorších suchách som polieval dva až trikrát týždenne, nie denne a už vôbec nie dvakrát denne ako záhradkári naokolo.

Boris Bublik, na ktorého práce sa orientujem, spomínal nutnosť 3-4 polievání záhona Rozuma za celú sezónu. Ja som musel polievať o trochu viac, no zdá sa, že s každým rokom to bude lepšie a lepšie. Prečo?

- Vodu v zemi zadržáva humusová vrstva. Kým sa v záhone Rozuma postupne vytvorí vplyvom červov, bude to trvať aspoň 4 roky
- Vodu zadržávajú hrubšie konáre na dne záhona, tie u nás nestihli nasiaknuť vplyvom dažďov, a ich nasiakavosť sa zvyšuje postupom ich rozkladu.
- V nenarušenej pôde privádzajú vodu z hĺbok kapiláry. Väčšinu terás záhonov som spravil na jar, kapiláry v zemi boli kopaním čiastočne narušené.
- Rastliny v zdravej pôde dostávajú vlahu od mykorrhíznych húb. Na pozemku, ktorý predošlý majiteľ hojne striekal pesticídmi zrejme mykorrhízne huby ani neboli.

Na nechránenej pôde sa odparí väčšina vody. Rastliny si na polievanie zvyknú, koreňovú sústavu tvoria tesne pod povrchom, presne vo vrstve, ktorá cez deň preschne. Každodenná zálievka sa tak stáva nevyhnutnou. To bol aj dôvod, prečo susedovi vyschol celý záhon s presadenými jahodami, keď odišiel niekam na víkend. Predtým pri nich stál s hadicou v ruke ráno aj večer. Na otázku, prečo toľko polieva, odpovedal: „To sa musí.“

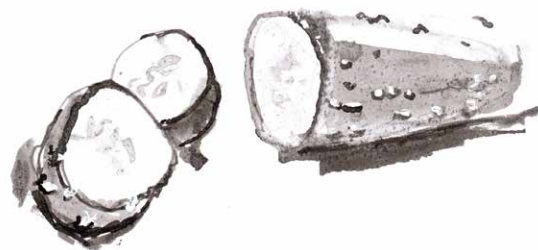
V rovnakom čase, ako on, presadila jahody aj Katka. Po presadení sme zamulčovali povrch pôdy drevenou štiepkou. Jahody sa normálne vyvíjali. Takmer vôbec ich nebolo treba polievať.

Teplota povrchu pôdy môže v letných horúčavách dosahovať viac než 70°C, bosou nohou po nej neprejdeš. Večerné polievanie rozhorúčenej pôdy je škodlivé. Voda skvelo vedie teplo. Ak ste niekedy chytili horúci hrniec mokrou utierkou, viete o čom je reč. Poliať večer prehriatu pôdu zna-

Nemulčované
a mulčované
jahody.

mená distribuovať teplo do väčšej hĺbky. Pri teplote 40°C rastliny prestávajú rásť.

Zaujímavý je aj ďalší vplyv príliš častého polievania. Voda vyplaví živiny z pôdy. Zasadili sme málo uhoriek, navyše pri pokuse nepolievať rástli uhorky pomaly a boli horké. Uhorky predsa len potrebujú viac vody. Rastlina si v uchováva v plode vodu a horkosťou sa chráni pred zjedením v suchých obdobiach. No čo je veľa, to je príliš. Sused mal naopak dobrú úrodu uhoriek. Dobrosrdečne nám zopár daroval. Darovanému koňovi sa síce na zuby nepozerala, ale keď hovoríme o vplyve prílišného polievania na rastliny, treba to spomenúť. Uhorky boli vodové a bez chuti, presne také, na aké sme zvyknutí z bežného supermarketu. Polievanie treba zredukovať na úplné minimum. Je lepšie hovoriť o hospodárení s vodou než o polievaní.

Kompostér priamo medzi rastlinami

Zvykli sme si, že rastliny potrebujú výživu. Klasickí záhradkári v našom okolí neváhajú každoročne posypať svoje záhradky granulovaným umelým hnojivom. Organickí záhradkári nedajú dopustiť na kompost. Väčšina z nich má pasívny, pomalý kompost. Nájdu sa aj špecialisti, ktorí ho robia rýchly, tzv. horúci.

Pri záhone Rozuma nič z toho nie je potrebné. Ostrihám stromky alebo vinič, konáre hneď hodím do výživového žlabu. Pokosím trávu, rozprestriem ju v 5 cm vrstve do výživového žlabu. Vykopem zemiaky, šup s vňaťou do žlabu. Zostali mi v kuchyni zvyšky po čistení zeleniny, nasypem ich tiež tam. Výživový žlab je kompostér priamo medzi rastlinami. Aeróbne baktérie rozkladajú

JA POLIEVAM VEĽKÉ LETO
NA VEĽKÚ NAC

Kompostér uprostred záhona.

organický materiál prekvapivo rýchlo, bez vzniku veľkého množstva tepla. Rastliny sa živia produktmi metabolizmu baktérií. Organika sa v žľabe rozkladá na aminokyseliny, vitamíny a ďalšie biologicky aktívne látky.

Horúci kompost, ak sa robí berkeleyskou metódou, má niekoľko predností. A to: zabíja patogény z chorých rastlín, zabraňuje klíčivosti semien, obsahuje užitočné baktérie a huby.

Ani to však nie je potrebné. V záhone Rozuma trvalo žijú kolónie baktérií a húb, ktoré vytvárajú ochranné látky vrátane antibiotík nielen pre seba, ale aj pre rastliny s ktorými žijú v symbióze. Organické prostriedky na ochranu rastlín sa vyrábajú práve z takýchto húb. Po založení záhona nemusíme čakať, kým samé kolonizujú výživo-

vý žlab, ale ho môžeme naočkovať doma pripravenými alebo komerčnými biopreparátmi.

Semená burín klíčia z vrchnej vrstvy zeme do približne 8 cm. Pre svoj rast potrebujú teplo, svetlo, vodu a výživu. Keď do výživového žlabu neustále prikladáme ďalší a ďalší organický materiál, semená burín sa tak dostávajú stále hlbšie, kde podmienky na ich klíčivosť nie sú. Môžu vyklíčiť iba na rozhraní medzi výživovým žlabom a produktívnym hrebeňom. Preto buriny s dozretými semenami hádzeme do

prostred žlabu. Ak sa aj dostanú na okraj a vyklíčia, stačí mladé rastlinky vybrať a hodiť ich doprostred žlabu. Do niektorých záhonov som dal na okraj žlabu kartón, čím sa šanca na vyklíčenie burín znížila na nulu.

Kompost má v záhrade v súlade s prírodou využitie akurát pri mulčovaní. Ak napríklad kompostom zamulčujeme koncom zimy hriadky so zasiatou mrkvou, petržlenom, šalátom a hrachom, jeho tmavá farba pohltí slnečné lúče a prehreje záhon. Keď záhon zamulčujeme kompostom v horúcom lete, kompost pritiahne slnečné lúče, rýchlo sa vysuší a život baktérií a húb sa v ňom preruší.

Pri sadení priesad kompost pod rastliny nedávame. V záhone Rozuma je dostatok výživy, dážďovky svojim trusom roznášajú biologický materiál na vzdialenosť jeden až dva metre. Dostane sa teda nielen koreňom rastlín na produktívnom hrebeni, ale aj na trávnatých chodníkoch. Ani na novozałożený záhon, ktorý ešte neprekypuje rôznorodou mikrobiálnou životnou nedávame pod priesady kompost. Korene, by sa rozrástli iba vo vrstve kompostu, pretože je tam výživa a vlaha, nemali by dôvod vybudovať koreňovú sústavu do väčšej hĺbky.

Kompost pri výseve.

Vermikompost priamo ku koreňom

Prešiel som obdobím nadšenia z vermikompostu a celkovo z dážďoviek. Celú zimu som ich choval v domácnosti, krmil odpadom z kuchyne, staral sa, aby mali dostatok vlaha, zlieval prebytočnú tekutinu nazývanú vermikompostový čaj a tak ďalej. Dva malé vermikompostéry vôbec nestačili. Na to, aby zlikvidovali všetok rastlinný odpad zo 6-člennej domácnosti, by som vermikompostérov potreboval najmenej 10 a možno i viac.

Domáci vermikompostér.

Na dvore sme mali kompost, dúfal som, že sa ho chovom dážďoviek zbavím, ale nestalo sa tak. Len pre zaujímavosť som vzal vidly a nazrel do kompostu. Čakalo ma tam prekvapenie v podobe stoviek dážďoviek hmýriacich sa vo vrstve nahnívajúcich zvyškov z kuchyne. Pomalý kompost, teda taký, do ktorého postupne prihadzujeme organický materiál, čím sa nevzniknú podmienky na silnú termickú reakciu, je za normálnych okolností sám vermikompostérom. Stačí vytvoriť správne podmienky. Nevyhadzovať zvyšky varených jedál, ktoré priťahujú hľadavce a udržiavať v komposte vlaha. Najmä vlaha je dôležitá. Dážďovky dýchajú celým povrchom tela, a ak im vyschne zahynú. Nedávno som sa bol pozrieť na nevydarený kompost. Človek skúsil kompostovať po prvýkrát bez toho, aby si vopred zistil informácie. Jednoducho dával všetok bioodpad zo záhrady na kopy. Stačilo zobrať vidly, nadvihnúť a hneď bolo všetko jasné. Jeho pokus o kompost bola kopa suchého organického materiálu. Bez zavlažovania kompostu sa v suchom lete nikam nepohnete.

Dážďovky
v komposte.

Aký je vzťah dážďoviek k záhonu Rozuma, o ktorom tu píšeme? Jednoduchý. Po vybudovaní tohto záhonu sa do výživového žlabu nastahujú samé. Nemusíme ich zháňať od známych alebo kupovať. Samé prídu a začnú sa rozmnožovať. V záhone Rozuma majú ideálne podmienky. Vlahu zabezpečuje kondenzácia vzdušnej vlhkosti, výživy majú plný žlab. Sú chránené pred slnkom i mrazom, môžu fungovať po celý rok. Jediné, čo im hrozí sú krtkovia, ktorí si na nich radi pochutnávajú.

Ujo Bublik radi nasekať tenké vetvy na kratšie rovné kúsky a vytlať nimi žlab, niektorí záhradkári vystielajú spodok žlabu sieťkou proti krtkom. Ja som nespravil ani jedno ani druhé. Máme plnú záhradu záhonov Rozuma, verím, že dážďoviek je dost pre nás i pre krtka.

Pri uvažovaní nad činnosťou dážďoviek som si uvedomil jednu dôležitú vec: dážďovky v záhone nielen vyrábajú z organického materiálu vermikompost, ale ho aj distribuujú do okolitej pôdy. Dážďovky dokážu roznieť svoj trus meter až dva od zdroja výživy. Zadarmo distribuujú vermikompost do okolitej pôdy, do produktívneho hrebeňa i trávnatého chodníka. Záhon Rozuma je vermikompostér, ktorý nemusíme špeciálne zakladať. Nemusíme sa tiež starať o vlahu a krmivo a zároveň nemusíme vermikompost ani odoberať a zapravovať ho do pôdy.

Ochrana rastlín

Rastliny sú prepojené s hubami a baktériami. O hýfach húb je známe, že môžu prerastať priamo do rastliny, aby s ňou vytvorili symbiotický vzťah. Huby si svoju rastlinu ochraňujú, pretože je pre nich zdrojom cukrov. Výskum Dr. Jamesa Whitea dokázal, že baktérie sú tiež úzko späté s rastlinami. Baktérie sa cez končeky koreňov dostávajú do rastlín, kde z nich rastliny dokážu získať živiny a množstvo ďalších užitočných látok.

V záhonoch Rozuma sa dejú aj ďalšie procesy. Napríklad huby z rodu metarhizium sa živia hmyzom. Zachytia sa v chitínovom obale a usmrčia svojho hostiteľa. Dokážu zlikvidovať pásavky zemiakové, larvy chrústa, vajíčka slizniakov a podobne. Nie sú vyberavé, preto žiaľ usmrčia aj užitočný hmyz v ich dosahu. Dážďovky sú chvalabohu chránené slizom, preto týmto dravým hubám nepodľahnú.

Rastliny zo záhonu Rozuma sú chránené ešte inak, podobne, ako je to u človeka. Vďaka dobrej výžive a symbiotickému vzťahu s hubami a baktériami majú zvýšený obsah látok podporujúcich imunitu. Chorobám a škodcom odolávajú dlhšie, než ich kolegyne na holej pôde.

Aj z ťažkej ílovitej pôdy sa stáva sypká

Keď som pozeral videá o organickom pestovaní plodín a videl som, ako sa záhradkár prehrabuje v pôde holými rukami, aby z nej povytáhoval každý jeden zemiak. Vraavel som si, je to krásne, ale u nás nemožné. Veď, keď sme vykopávali betónové stĺpiky zo starého vinohradu, takmer nebolo rozdielu medzi betónom a okolitou pôdou, tak bola zhutnená a tvrdá. Ujo Bublik mal na sadenie zemiakov takzvanú paličku-sadičku - v spodnej časti opatrenú pedálom, na ktorý stačilo stúpiť, aby sa zaryla do zeme a vytvorila otvor. Keď som sadil zemiaky v lete, musel som použiť kladivo, rukami ani nohou by som tú palicu do zeme nedostal, ani na centimeter. Na hornú časť palice som dal železnú obruč, lebo sa od úderov kladiva štiepila a rozpadala. Ani vo sne mi nenapadlo, že budem zemiaky ťahať pôdy rovnako ako na tom videu. Keď prišiel čas vyberať zemiaky, chytil som vňať a skúsil potiahnuť. Vytiahol som ju úplne ľahko aj s časťou zemiakov. Zahrabal som rukou v snahe vytiahnuť aj ostatné a ruka mi vošla do pôdy hlbšie, než som očakával. Pôda bola sypká a ja som nepotreboval žiadny nástroj na to, aby som z nej vybral zemiaky. Vtedy som si uvedomil, že sa deje presne to, čo som kedysi videl na videu. S malým rozdielom: pôda je u nás takmer samý kameň.

Ako je to možné? Napadlo mi, že to majú na svedomí dažďovky, čo je len čiastočná pravda. Najväčší podiel na tom má hrdkovanie, čiže agregácia pôdy vplyvom mikroorganizmov. Deje sa to s baktériami i hubami.

S baktériami to funguje takto: baktérie vypúšťajú do pôdy časť cukrov (získali ich z uhlíka zo vzduchu a z vody pomocou fotosyntézy), aby nakrmili baktérie, ktoré sa im potom stávajú potravou i dodávateľom rôznych látok. Kolónie baktérií spolu s hlinou v okolí končeka koreňa vytvoria hrdku. Pôda sa vďaka hrdkovaniu stáva sypkou. Maličké, voľným okom neviditeľné, organizmy robia veľkú prácu.

Kamenistá pôda.

Keď potraviny neliečia, ale aj tak uzdravujú

Naše telá majú úžasnú ozdravovaciu schopnosť. Jediné, čo od nás potrebujú, je dať im všetko potrebné a neškodiť im. Človek môže byť dosýta najedený a jeho telo aj tak trpí skrytým hladom, teda nedostatkom vitamínov, minerálov a stopových prvkov. Za posledné desaťročia v zelenine katastrofálne poklesli hladiny výživných látok. Je otázka, či nám bežne dopestovaná zelenina a ovocie dajú dostatok živín odporúčaných lekármi. Na stene pri dverách jednej z kardiologických ambulancií som sa stretol s nasledovným odporúčaním: Zjedzte 100 g ovocia alebo zeleniny na každých 10 kg svojej hmotnosti každý deň. Mám 74 kg, to znamená, že by som mal denne zjesť trištvrtke kg zeleniny a ovocia. Napríklad štvrt kila na raňajky, štvrt kila na obed a štvrt kila na večeru. Zjete toľko? Ja teda nie.

Svetová zdravotnícka organizácia (WHO) odporúča zjesť najmenej 400 g ovocia a zeleniny denne, rozložených do piatich porcií. Do dennej dávky zeleniny sa nepočítajú škrobové plodiny ako sú zemiaky a batáty.

Čo tak jesť zeleninu s koncentrovaným obsahom výživných látok? Takú, akú pestujú na revitalizovaných pôdach organickým spôsobom, a pritom nečakať 4-5 rokov, kým sa nám podarí pôdu zrevitalizovať. Presne to je možné docieľiť záhonom Rozuma. Vďaka výživovému žlabu môžeme mať kvalitnú zeleninu už v prvom roku pestovania.

Výživová hodnota ovocia a zeleniny koreluje s obsahom pevných látok najmä cukru, ktorý sa dá jednoducho zmerať refraktometrom. Kúpil som si takú hračku cez internet. Netrpezlivo som prístroj nakalibroval podľa pokynov v návode a začal som merať rozpustené pevné látky v mrkve. Kúsok mrkvy sa rozdrví pretláčadlom na cesnak, kvapka tekutiny sa naberie pipetou a kvapne na optický prístroj. Spravil som

niekoľko meraní rozpustených pevných látok v mrkve zo záhona Rozuma. Hodnoty sú v °Bx¹. Nameral som 9,8° - 11,8° Bx, čo bolo pre mňa spočiatku mierne sklamanie, lebo to je síce dobrá hodnota, nie však excelentná. Mrkva z hypermarketu mala 7,6°Bx a družstvo Ovozela sa na svojej stránke² chváli hodnotou 8°Bx v mrkve vypestovanej na farme Marcelová. Tých 10-12°Bx nie je pre prvý rok pestovania zlé. Rozhodne to môžeme považovať za dôkaz, že v záhone Rozuma má zelenina dostatok výživy.

Refraktometer.

K zdraviu prispieva aj samotný proces pestovania. Pobyt na čerstvom vzduchu, pohyb bez ťažkej práce pri rýľovaní, okopávaní a polievaní, vitamín D zo slnečných lúčov, radosť v mysli z kochania sa v záhrade, to všetko sú dôležité zložky pre náš imunitný systém.

¹ Stupne Brix (symbol °Bx) sú mierou rozpustených pevných látok v kvapaline a bežne sa používajú napríklad na meranie obsahu rozpusteného cukru v roztoku.

² www.ozozela.sk/produkty/mrkva

Víkendoví chalupári

Mám niekoľko priateľov, ktorí sa venujú pestovaniu zeleniny a ovocia počas víkendov. Tí šťastnejší majú na záhradkách vodu, ale pri bežnom záhradkárčení to veľmi nepomáha. Kto vodu nemá, skúša ju doviesť. Môj známy vozí vodu na pozemok v bandaskách.

Ak rastliny za týždeň nevyschnú, tak trpia takým nedostatkom vlahy, že víkendové polievanie im nepomôže.

Kamarát má záhradu v záhradkárскеj osade so studňou. V roku 2022 im však voda vyschla. K rastlinám v záhrade pristúpil ako frontový lekár. "Musel som sa rozhodovať, ktorú rastlinu zachránim a ktorú nie. Bolo to veľmi smutné," postťažoval sa. V osade im navyše vznikol spor o vodu. Časť záhradkárov začala obviňovať druhých, že minuli priveľa vody a na zvyšných neostalo.

Studňa.

Jedna z prvých si spravila záhon Rozuma Gabriela. Predtým mala veľké problémy dopestovať akúkoľvek zeleninu. Prívalový dážď im zmyl úrodnú vrstvu zeme zo záhrady. Skúsili vyvýšené záhony, ale ani tie im nepriniesli vytúžený výsledok.

Gabriela 20. júla 2022 v čase najväčších horúčav píše:

Posledných pár dní nebol čas venovať sa záhrade a aha, aké prekvapenie ma tam čakalo, napriek tomu, že som v týchto teplotách zanedbala poliatie žlabu, všetko bolo v pohode, pre istotu som výživový žlab dnes poliala, nech majú rastliny zásobu vody na pár ďalších dní, lebo je teplo a paprika sa začala tváriť, že má smutné listy.

28. septembra dodáva: *Takáto divočina ma čakala na záhone Rozuma po pár týždňoch.*

Divočina v záhrade.

Zelenina v záhrade.

Záhon Rozuma umožňuje aj zaneprázdneným ľuďom pestovať zeleninu. Ujo Bublik vravieval, že nechodiť do záhrady je jedným z prvkov úspešného pestovania. Väčšina zásahov záhradníka je - ak nie priamo škodlivá, tak úplne zbytočná. Niekedy ho kritizovali za to, že medzi burinou nebolo vidno zeleninu. Nebolo to zanedbanie záhrady, ale úmysel. Burina tienila zeleninu pred silným slnkom, pomáhala udržiavať vlhku. Navyše získaval organický materiál na výrobu EM siláže a mulčovanie. Boris Bublik burinu odstránil, až keď

kvitla, zosekol ju tesne pod koreňovým krčkom³, aby korene zostali v pôde a svojim rozkladom ďalej zúrodňovali pôdu. Záhon Rozuma je vhodný pre víkendových chalupárov a ľudí, ktorí sa nemôžu o svoju záhradku pravidelne starať.

³ Koreňový krčok je miesto prechodu medzi koreňovým systémom a nadzemnou časťou; báza kmeňa medzi koreňovými nábehmi. (Zdroj: Slovenská technická norma, apríl 2005)

Biodpad zo záhrady a domácnosti

Keď sa v našom meste presťahujete z paneláka do rodinného domu, dostane od komunálnych služieb tri kontajnery. Jeden na komunálny odpad, druhý na plasty a kovy a tretí na biodpad. Kontajner na biodpad sme odložili do garáže. My dokážeme zužitkovať všetko. Pomáhajú nám s tým mačky, sliepky, dážďovky. Dokonca aj šupky z tropického ovocia možno skompostovať a použiť napríklad na prihnojenie kvetinových záhonov.

Kontajner s biodpadom sa vyváža každé dva týždne. Keď niekto strihá stromy, pleje burinu alebo robí jesenné upratovanie záhrady, zaplnil by biodpadom niekoľko takých kontajnerov. Ľudia to riešia rôznymi spôsobmi, strihajú konáre na menšie kúsky, aby sa ich do kontajnera zmestilo viac, odkladajú zvyšný biodpad na kopy a do kontajnera ho dávajú postupne, po večeroch tajne spaľujú biodpad vo vzdialenom kúte záhrady, vyvážajú kôpky pokosenej trávy na kopy za záhrady a podobne. Prítom si stačí spraviť záhon Rozuma a je o postaranie o konáre, burinu, trávku, listie, piliny alebo o nevarené rastlinné zvyšky z kuchyne.

To, čo sa nám predtým zdalo ako odpad, sa stáva cennou surovinou. V záhone Rozuma mikroorganizmy a drobné živočíchky spolu s rastlinami všetko premenia na zeleninu a ovocie plné živín.

Biodpad.

Krásna úroda aj zo zanedbaného pozemku

Čo obvykle nájde šťastný majiteľ nového pozemku vo svojej záhrade? Kým sme s Katkou našli vhodný dom so záhradou, prešli sme mnohými obhliadkami. V jednej záhrade sme sa kliesnili cestu cez burinu siahajúcu až po krk, v inej bol vysušený centimetrový trávniček s občasnými zelenými flakmi. Bývalý majiteľ domu, ktorý sme napokon kúpili, pozemok na predaj pekne prichystal. Burinu skosil a hodil do kompostu. Kým sme sa však nastahovali, burina vyrástla znovu. Na ďalší rok sme spolu kompostovaním vysievali ďalšiu burinu, lebo v pomalom komposte za zachovali všetky semená.

Istí mladí manželia si tiež kúpili dom s pozemkom v našej štvrti. Chceli mať aj zrekonštruovaný dom, aj peknú záhradu. Všetko sa naraz stíhať nedá, tak si na úpravu záhrady objednali záhradnícku firmu. Odborník zo záhradníctva im po obhliadke dal podmienku. Záhradu prídu upraviť až niekoľko týždňov po tom, čo majitelia zničia burinu totálnym herbicídum.

Klasickí permakultúrni dizajnéri zasa navrhujú buď pomalú cestu alebo rýchlu cestu zbavenia sa burín. Pomalá je vysádzanie medziplodín potláčajúcich burinu. Na takom pozemku môžete sadiť až v ďalšom roku.

Druhá možnosť je pokryť pôdu starým linoleom, tmavou fóliou alebo iným materiálom zabraňujúcim prenikaniu svetla k rastlinám. Kto má pozemok zapýrený, bude zrejme musieť k tomuto spôsobu pristúpiť. Ak sa povrch pôdy pokryje na jar, dá sa ešte stihnúť jesenná sezóna sadenia cesnaku, čiernej redkovky a podobne.

Ďalšia možnosť je pokryť budúce záhony kartónom, na ktorý sa navŕši vrstva kompostu alebo silná vrstva slamy. Do kartónu sa spravia diery a sadia sa priesady. Nevýhoda je, že kompost si treba odniekiaľ zabezpečiť a ani to nie je istota, či nebude plný semien burín, ako bol ten náš. Slama nie je ideálny mulč. Jedna známa mulčujúca slamou do výšky 15 - 20 cm sa postažovala, že sa jej do mulču nastahovali nielen hra-boše, ale dokonca aj potkany.

Dopestovať zeleninu bez väčších problémov už v prvom roku je možné pomocou záhona Rozuma. Burinu skosenú na pozemku vhodíme do výživového žlabu. Na chodníčky vysejeme trávu, napríklad mätonoh, lucernu alebo podobné rastliny, ktoré potláčajú rast burín. Produktívne hrebene po vysadení rastlín zamulčujeme vrstvou mulču do 5 cm. Zopár buriniek sa pretlačí aj cez mulč, tie ale lahúčko vyberieme, keď sú ešte mladé, alebo odstrihneme pod koreňovým krčkom, ak sú už väčšie. Ja som zopár mrlíkov nechal rásť, trhali sme z nich lístky a robili zeleninový šalát⁴. Odstrihol som ich až keď zakvitli.

⁴ Recept na jarný listový šalát nájdete v časti návody a recepty.

Lepšia využitelnosť biopreparátov

Mikroorganizmy ako baktérie, huby, meňavky a ďalšie spolupracujú s rastlinami, dodávajú im živiny, zvyšujú im imunitu a ochraňujú ich pred niektorými škodcami. Rastliny s koreňmi v kvalitnej mikrobiote rastú a plodia lepšie a s vyššou výživovou hodnotou zeleniny a ovocia. Zlepšiť pôdny mikrobióm môžeme dodaním biopreparátov do pôdy. Majú tam však dobré podmienky na život a rozmnožovanie? Ako dlho tam prežijú? Podľa mikrobiologičky Elen Ingram na to, aby sa mikroorganizmy dodané do pôdy uchytili, potrebujeme v nej mať najmenej 3% organickej hmoty⁵.

V záhone Rozuma majú mikroorganizmy ideálne podmienky na rast a rozmnožovanie. Vo výživovom žľabe je vždy dostatok organického materiálu a vlahy, navyše v ňom nie sú také výkyvy teploty ako na povrchu. Ak teda chceme pridať do záhonov biopreparáty, najlepšie je dať ich priamo do výživového žľabu, kam majú dosah korene rastlín.

Biopreparáty stačí dať na rozdiel od bežného záhona do výživového žľabu raz a navždy. Pôdny mikrobióm v ňom žije a pracuje dokonca aj v zime.

⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=PRBBK5KEE9Q>

